

Quadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singulos Quadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibus, Sacræ Scripturæ, Et Rerum notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæ Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiue, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Fer. III. Nolite solliciti esse in crastinu[m] vsque nolite iudicare & non iudicabimini. Matth. 6. 34.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

tibi, si ipse benedictus. Qui maledixerit in maledictione reputabitur, & subdit scriptura. Iaruf; Balac contra Balaam complotis manibus ait. Ad maledicendum inimicis meis vocavi te; quibus e contrario tertio benedixisti: reuertere in locum tuum. Deceueram quidem magnifice honorare te, sed Dominus priuauit te honore disposito. Ecce vanus conatus recedens magis in contrarium; ut cupiat homo, non fuisse aggressum opus, unde sperabat emolumentum. Tu, tu ipse homo es ille, cui dum confidis, perdis oleum & operam. Audisti ne Salomonem in hanc rem; audi, audi illum. *Qui confisit in corde suo stultus est: qui autem graditur sapiens, ipse saluabitur.* O quanta hominum stultitia de se præsumunt, se magnifice circumspicientium, quasi potentes sint, quasi sapientes, veluti ceteris omnibus excellentiores. Sed stulti sunt, & stultitia eorum in fine operis, si non citius, manifestatur. Nam si qui sapiens graditur, saluabitur; ergo stultus salute priuabitur, frustra se laborasse experietur, in ventum iactasse studia, opera, sudores suos: stultus est, & stultus deprehenditur. O vitam saltem prudentiam stulti Balac imitaretur. Stultus fuit confidens in homine: at discooperta sibi stultitia sua, ab ea recessit. Reuertere ad locum tuum: dixit ad Balaam. Iam celsa, opera tua non indigeo, quæ non mihi cedit in bonum. Tu autem stulte, & in principio stultus es, & cadens non aperis oculos; sed adhuc conaris maniter. Id arrogantiæ tribuimus, an amentia: stultitiæ dedit Salomon, dicens: *Qui confisit in corde suo stultus est: sed reuelata stultitia, in ea adhuc persistere, non amentia est: sed te video in alium transferre culpam tuam, ubi & confidentiam.* Satana te tradis, ut tradat tibi, quæ ab alio sibi tradita mentitur. Balac in Balaa confidebat, non propter ipsum, sed quia ariolus erat, dæmonum confors, diaboli minister; nulla tamē facta est diaboli mētio, homini facta est locutio, promissio, redargutio. Sic sic qui fideles vocantur, Satana adherent, ut diuites fiant. Sed de hominib; loquuntur, de seipsis, de Deo, & in Satana tamē confidunt. Vis scire hoc?

Prou. 28. 26.

Qui confisit in corde suo stultus est: qui autem graditur sapiens, ipse saluabitur. O quanta hominum stultitia de se præsumunt, se magnifice circumspicientium, quasi potentes sint, quasi sapientes, veluti ceteris omnibus excellentiores. Sed stulti sunt, & stultitia eorum in fine operis, si non citius, manifestatur. Nam si qui sapiens graditur, saluabitur; ergo stultus salute priuabitur, frustra se laborasse experietur, in ventum iactasse studia, opera, sudores suos: stultus est, & stultus deprehenditur. O vitam saltem prudentiam stulti Balac imitaretur. Stultus fuit confidens in homine: at discooperta sibi stultitia sua, ab ea recessit. Reuertere ad locum tuum: dixit ad Balaam. Iam celsa, opera tua non indigeo, quæ non mihi cedit in bonum. Tu autem stulte, & in principio stultus es, & cadens non aperis oculos; sed adhuc conaris maniter. Id arrogantiæ tribuimus, an amentia: stultitiæ dedit Salomon, dicens: *Qui confisit in corde suo stultus est: sed reuelata stultitia, in ea adhuc persistere, non amentia est: sed te video in alium transferre culpam tuam, ubi & confidentiam.* Satana te tradis, ut tradat tibi, quæ ab alio sibi tradita mentitur. Balac in Balaa confidebat, non propter ipsum, sed quia ariolus erat, dæmonum confors, diaboli minister; nulla tamē facta est diaboli mētio, homini facta est locutio, promissio, redargutio. Sic sic qui fideles vocantur, Satana adherent, ut diuites fiant. Sed de hominib; loquuntur, de seipsis, de Deo, & in Satana tamē confidunt. Vis scire hoc?

Nū. 24. 11.

Qui confisit in corde suo stultus est: sed reuelata stultitia, in ea adhuc persistere, non amentia est: sed te video in alium transferre culpam tuam, ubi & confidentiam. Satana te tradis, ut tradat tibi, quæ ab alio sibi tradita mentitur. Balac in Balaa confidebat, non propter ipsum, sed quia ariolus erat, dæmonum confors, diaboli minister; nulla tamē facta est diaboli mētio, homini facta est locutio, promissio, redargutio. Sic sic qui fideles vocantur, Satana adherent, ut diuites fiant. Sed de hominib; loquuntur, de seipsis, de Deo, & in Satana tamē confidunt. Vis scire hoc?

Prou. 28. 26.

Qui confisit in corde suo stultus est: sed reuelata stultitia, in ea adhuc persistere, non amentia est: sed te video in alium transferre culpam tuam, ubi & confidentiam. Satana te tradis, ut tradat tibi, quæ ab alio sibi tradita mentitur. Balac in Balaa confidebat, non propter ipsum, sed quia ariolus erat, dæmonum confors, diaboli minister; nulla tamē facta est diaboli mētio, homini facta est locutio, promissio, redargutio. Sic sic qui fideles vocantur, Satana adherent, ut diuites fiant. Sed de hominib; loquuntur, de seipsis, de Deo, & in Satana tamē confidunt. Vis scire hoc?

fraudes, furta, mendacia, iniustitiae, vltra. Leo testis sint: per hæc enim dæmoni prestatatur obsequium; ut de manu illius, quod expetūt, assequantur: stultitiā hanc dixit an malitiam? an perfidiam? an animi duntiam & obstinationem? Heu tandem abiciamus opera tenebrarū, & quæ sapientia sunt sequamur: id quærentes, vnde & nunc salui esse possimus, & in æternum Amen.

FERIA III. DOMINICÆ DE CÆCO.

CONCIO PRIMA

Nolite solliciti esse in crastinum vsque, nolite iudicare & non iudicabimini, Matth. 6. 34.

ARGUMENTVM.

De crastino non debemus esse solliciti. proximum iudicare non debemus. Quam ingens peccatum hoc iudicium. Quam nobis noxiū. Optime.

APTVM documentum Sapientis omnibus sermonibus, in quibus verba Dei proponuntur, est hoc: *Esse mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas.* Facile ac promptum iubens hominem auditorem esse ad sui suscipiendum verbum. Nam qui aurem exhibet obsequentem ac docilem, hic clarius percipit & intelligit. Quod si de quoocunque verbo id est faciendū, proculdubio id maxime præstandum est in auditu verbi Dei, quod potest saluos facere, qui obtemperanter excipiunt illud: cui consonat Iacobi Apostoli sententia & hortatio. *In mansuetudine suscipite istum verbum, quod potest saluare animas vestras.* Quamuis autē, vti ait Apostolus, Euangelium virtus Dei sit in salute omni credenti, id tamen, quo appetitur immediatusq; docemur effugere iudicium

cum condemnationis, appositum magis videtur ad saluandos credentes, fideq; ac obedientia manfute illud humiliterque suscipietes. Quod imprimis illud est, quod ab Ecclesia nobis hodie proponitur in Eu-

angelica lectione, ubi dicitur: *Nolite iudicare, ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Propterea enim orabat Psalmista: *Non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.* Vos igitur documentum illud obseruantes, in mansuetudine suscipite verbum, quod propono vobis hodie.

Cum Dei precepta regula sint morum atq; actionu nostraru, iuxta illud: *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, q; ad faciendam, & ad omittendam nos ordinat, nostru manifestum signum est infirmitatis, q; in diuinis mandatis tot audiamus prohibitiones: sicut argumentum est furoris, vehementiaq; procellaru, q; Deus terminum illis constituerit arenam maris, ne vltra procedant, iubens: *Vsq; huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Etenim hoc illis factum preceptum innuit, illas nisi prohiberentur, terra forte inundaturus; id quod minari videtur tanto impetu in littora irruentes. Ergo & magna in nobis ad peccata propensionis signum sunt tot iussiones, quibus tam frequenter iubemur, ne hoc vel illud faciamus.*

Hinc est q; Saluator in hac sua legis promulgatione iterat prohibitiones. *Cum facis elemosynam noli tuba canere. Orates nolite multum loqui. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes. Nolite thesaurizare in terra. Nolite solliciti esse in crastinum. Nolite iudicare. Nolite dare sanctum canibus.* Quin & sapientes illi, Auctor libri Ecclesiastici, & Salomon in prouerbiis suis, qui moralibus preceptis egregie vitam nostram instituerunt, in primis precepta negatiua se legentibus inculcauerunt.

Nam in Ecclesiastico post commendatam sapientiam in communi, plurima huiusmodi negatiua precepta subiiciuntur, atq; ab ipsis multa capita inchoantur. Ita n. incipit caput quintum: *Noli attendere ad possessiones iniquas.* Sic sextum: *Noli fieri pro*

amico inimicus proximo. Sic septimum: *Noli facere mala.* Sic octauum: *Noli litigare cum homine potente.* Sic nonum: *Noli zelare uxorem proximi tui.* Haud secus in prouerbiis fit. Nam in primo capite excellentissime laudata sapientia, fit hoc speciale mandatum: *Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquires eis.* In secundo capite pro singulari effectu sapientie, quo inducimur ad illam capessendam, ponitur: *Utere uia uia mala, & ab homine, qui peruersus quiescit, & a muliere aliena.* In capite tertio inculcata admodum sapientia cum laudibus, mox haec referuntur negatiua precepta. *Noli prohibere benefacere. Ne dicas amico tuo: Vade, & reuertere, & seruas dabo tibi. Ne moliaris amico tuo malum. Ne contendas, & huiusmodi.* In capite quarto idem seruatur. Proposita enim prius sapientia in communi, mox speciales inferuntur prohibitiones: *Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum uia. Fuge ab ea, &c.* Idem seruatur & in quinto. Nam post hortationem factam ad sapientiam, subditur illico: *Ne attendas fallacia mulieris.* Et circa hanc prohibitionem totum versatur caput.

Prou. 1.10.

Prou. 2.12.

Prou. 3.27.

Prou. 4.24.

Prou. 5.2.

Exo. 20.3.

Leuit. 19.14.

Leuit. 19.15.

Leuit. 19.16.

Leuit. 19.17.

Leuit. 19.18.

Leuit. 19.19.

Leuit. 19.20.

Leuit. 19.21.

Leuit. 19.22.

Leuit. 19.23.

Leuit. 19.24.

Leuit. 19.25.

Leuit. 19.26.

Leuit. 19.27.

Leuit. 19.28.

Leuit. 19.29.

Leuit. 19.30.

Leuit. 19.31.

Leuit. 19.32.

Leuit. 19.33.

Leuit. 19.34.

Leuit. 19.35.

Leuit. 19.36.

Leuit. 19.37.

Leuit. 19.38.

Leuit. 19.39.

Leuit. 19.40.

Leuit. 19.41.

Regulat nos prima circa bona nostra. Regulat nos secunda circa proximi nostri mala. Propriamque utriusque Dominus addit rationem, cur videlicet id faciendum sit quod iubetur. Super primam prima sit consideratio nostra, eaque brevis, ut in secunda simus aliquanto longiores & attentiores.

5 Tam cupit Deus, ut illi totum cor nostrum præbeamus, ut illud velit quantum possibile est, a creaturis omnibus, omnibusque alienis occupationibus remouere. Atque ubi ad illas magis propensum videtur, ibi retinacula fortiora, ibi obstacula opponit frequentiora, ut nihil profus de corde nostro omittamus, quod Deo non committamus, impenseque atque propense admodum offeramus. Facile autem istud cor nostrum, ut quasi ad hoc coactum esse videatur, ad sibi solum respiciendum labitur. Exemplo formicæ, quæ congregat in aestate sufficientia sibi, quibus in hyeme cõseruetur. Idcirco terminum statuit Dominus huic nostræ sollicitudini, ne diem vnum prætereat. Nam & populus manè pro tota illa die colligebat manna: & pro sequenti altera die. Cautum erat diuino præcepto, ne quidquid prouideretur. Ideo enim Deus singulis diebus pluebat præter sabbatum; & certè ad quid laborare pro sequenti, quando possibile est ut eadem nocte animam tuam repletant à te? Ad quid laborare in conseruando? Ad quis horrea dei ruere, ut ampliora sumptibus superuacaneis ædificentur? Sufficit diei malitia sua. Malitiam vocat necessitatem, quæ nos ad nobis prouidendum adigit, simulque laborem huic impensum prouidentia; ut bonum illud sit solum, in quo Deo exhibemus corda & corpora nostra.

6 Heu homines, ut quid cogitatis mala in cordibus vestris. Ut quid inutilia de labiis vestris proficiscuntur. Ut quid in alieno infideles estis? Ut quid superfluos labores præoccupatis? communes anxietates, quæ velut diluuium totam operiunt superficiem terræ, cleuent arcam animæ vestræ etiam super montes, ut discatis ab his, qui in vanum laborauerunt, & frustra sudant cernere terram de longè, cælis mente appropinquare, totos vos diuina prouidentia commendare. *Ne dicas amico tuo: Vade, & re-*

uertere; & eras dabo tibi, cum statim possis dare. Moneris hoc Salomonis præcepto, ut non sollicitum reddas proximum in crastinum; ut statim des, quod petiit à te, cum statim possis dare. Quod autem tu facere ruberis erga proximum tuum, num vel suspicari poteris, Deum, qui omnia potest, tibi illico necessaria non præstaturum; iubet ut arceas à fratre tuo sollicitudinem in crastinum, mox id, quo indiget illi præbendo. Quare dubitasti modicæ fidei; ne forte Deus, quæ tibi nunc necessaria sunt, præstare differat? Modò des tu illi nunc, quod potes dare. Præbe illi cor tuum; quia, ut statim possis dare, omnem sollicitudinem tuam auferat à te, ut nè quidem cogites de crastino. Qui cum vxore est, cogitat, quæ sunt mundi, & diuilius est: quia tantum de se ipso tribuit mundo, quantum de illo cogitat. Cogitatur autem corde: corrigitur de mundo cogitans longè est à Deo, quantum liber illi labiis appropinquet, dicens: Domine, Domine. Quæ sic diuilius est, Deo placere nõ potest, quando fecit, totum hominem fecit, quando punit propter peccata sua, diuidit illi, partemque eius ponit cum hypocritis, qui cordis intentione diuili, terrena sapiunt, ubi tamen corporis contentatione in cælis diuersari videtur. *Reddite ergo, quæ sunt Deo, Deo.* Qui totum dedit, totum recipiat; ne si totum non recipiat, totum reiiciat, & corpus & animam velit perdere in gehennam. Hoc sufficiat de primo præcepto.

Ad secundum præceptum accedamus, quod tantò magis vrget, quanto minus quam de nobis, de alienis conuenit sollicitos esse. Et eò adhuc magis, quòd sollicitudo illa ad nihilum valet, & ideo mittenda est foras & penitus abiicienda. *Nolite iudicare, ut non iudicemini.* Duo in his verbis Dominus præcipiens innuit: Culpam & Penam. Culpam, quia prohibet: *Nolite iudicare.* Penam, propter consequentem effectum. *Ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Due igitur sint nostræ circa ipsum considerationes. Prima; quomodò peccatum sit. Secunda, quam noxium.

Vbi primum nota, quòd iudicium duo significat. Per iudicium enim intelligitur discussio mentis decernentis, nisi res aliqua bona

bona nē sit an mala. Intelligentur etiam cōdemnatio alicuius, siue etiam puniatio. Et in vtroque peccatur cōtra prax̄ntem Domini iussionem & prohibitionem. Quod vt diligentius expendamus, primō videamus, quomodo iudicium primo modo acceptum, peccatum sit, quando eo modo fit, quo Dominus illud prohibuit. Ratio autem propria quare peccatum sit, hæc est: quia est actus nobis non congruens. Christus, quando illum requirenti, vt diceret fratri suo, quod secum substantiam diu-

obseruator. Et iudicium fertur, quando de aliquo quaestio est, nū legem fuerit transgressus. Nam vbi de hoc quaestio nulla est, non est opus iudicio. Quoniam ergo tria hæc soli Deo conueniunt; propterea Dei iudicium est. Quoniam ipse est Rex Regum & Dominus dominantium; cui subiecta sunt omnia, & Dominus est cæli & terra. Ipse legislator primus, cuius sapientia legum conditores iusta decernunt, sequentes videlicet legem scriptam in tabulis cordis eorum, & quam Deus hominibus notam fecit. Postremō iustus est, & rectum iudicium eius. Quamobrem Abraham illum alloquens super Sodomorum exterminium, sic dicebat: *Abstine à te, vt rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Nō est hoc tuum, qui iudicas omnem terram.*

Dupliciter autem iudicatur. Vel exteriori iudicio, vbi iudicialiter proceditur, & fertur sententia, & causa cadens condemnatur. Vel interiori iudicio, quando apud se homo aliorum facta discutens, vel iustificat eos vel condemnat, hunc iustum arbitrans, illum verō impium. Iudicium omne legem supponit, secundum quam iudicat, damnans transgressorem, liberans seruatorem. Lex autem vel interior insita nobis, vel exterior est, scripta videlicet & promulgata. Hæc autem exterior propter transgressionem posita est, vt ait Apostolus; mempe vt peccata euidentius apparent, & possent per manifestum iudicium ab hominibus quoque castigari. Nam si seruata fuisset naturalis, exteriori opus nō fuisset. Quod intendit Apostolus dicens: *Iusto non est lex posita, sed iniustus, & non subditus impio & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, & periuris, & si quid aliud sana doctrina aduersatur.* Posita nihilominus est, vt secundum illam homines iudicare possint. Quibus, vt legitimum possent iudicium facere, potestatem dedit iudicium facere: confert enim non modicum; quod homines instituuntur iudices ad, seruandam pacem atque iustitiam, & vt fræno disciplinae ho-

Luc. 12. 14. *deret, dixit: O homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos?* Ostendit manifeste, non opus esse cuiusque hominis alios iudicare, nisi ab eo, qui habet auctoritatem constitutam. Non enim hominis ex naturali sua conditione est quemquam iudicare, sed Dei. Ita enim Moyses iudices constituens super populum præcepit illis:

Deut. 1. 16. *Audite illos, & quod iustum est iudicate, siue cuius sit ille, siue peregrinus. Nulla erit distantia personarum; ita paruum audietis, vt magnum: nec accipietis cuiusquam personam. Quia Dei iudicium est.*

9 Tria namque illi conueniunt, qui debet esse iudex. Primum est; vt sit Princeps, qui possit sibi iudicare subiectos. Hinc Psalmus: *Et nunc Reges intelligite: erudimini qui iudicatu terram.* Secundum est, vt sit

Psal. 2. 10. *lex in manu eius: Vnus est enim (inquit Iacobus) legislator. & Iudex.* Tertium, vt iustus sit, cum debeat iuste iudicare. Hinc

Iac. 4. 11. *Sapientiam: Diligite iustitiam qui iudicatis terram.* Primum & tertium sunt prorsus necessaria. Idem de se ipso iudices instituyente scribit ipse Moyses: *Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Sap. 1. 1. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

Deut. 1. 15. *ante scribit ipse Moyses: Tulidote tribubus vestru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim, num iudicandus, legis sit transgressor aut

mines coerciti, faciliores se præbeant atque propensiores ad dirigendos pedes suos in viam pacis & salutis æternæ.

II Peccatur autem iudicando ex primo capite, nempe ex auctoritate. Primū, si quis non constitutus iudex se ad iudicandum ingerat & intrudat: quia Dei iudicium est, & hoc in utroque iudicio tam videlicet interiori, quā exteriori. De exteriori manifestum est. De interiori quoque certum.

Rom. 14. 4. Vnde Paulus. *Tu quis es, qui iudicas alienū seruum? Domino suo stat, aut cadit. Et infra. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut quid spernis fratrem tuum? omnes enim stabimus ante Tribunal Christi. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo: non ergo amplius inuicem iudicemus.* Vides cur hos iudices arguat, qui fratrem suum iudicant, super quem non habent iurisdictionem. Atque ita qui sic iudicat, iniurius est in proximum. Quis enim es tu, qui contra fratrem insurgis, quasi potestatem habens super eum, cum sis illi non plusquam frater aut proximus? Præterea etiam Deo iniuriam facis, seruos suos iudicare presumēs, & quod solius Dei est, tibi met ipsi tribuens. Dei seruus est ille, qui propterea Domino suo stat aut cadit, illi rationem reddit siue de statu siue de casu suo: num steterit rectus in obediētia legis suæ, num ceciderit ab illius obseruatione. In hoc ergo peccas, quasi Deo usuripies seruos suos, tibi que contra fas faciens esse subiectos. Dei iudiciū est, qui est Dominus omnium.

Psal. 81. 8. Vnde Psalmus: *Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus. Omnes in quā gentes tuæ sunt, tibi subiectæ: iudica ergo terram omnem quam gentes habitant.* Qui ergo sibi iudicium arrogat, sibi & regnum & dominationem arrogare videtur. Cogitatio & cogitatio tantum criminis accessit facile temerarios, qui audent sibi arrogare Dei iudicium usurpare.

12 Ex secundo capite, nempe ex legislatione diuus Iacobus hos temerarios iudices criminatur, dicens: *Qui iudicat fratrem suum, iudicat legem: si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. Unus est legislator, & iudex qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum?*

quasi dicat. Ad legislatorem propriè pertinet iudicare, nisi alteri suas committat vices. Unus quippe est legislator, & iudex. Tu verò quis es, qui nec legem cōdidisti, nec ab alio iudicium potestatem acceperisti? quis es, ut tibi arripias quod tuum non est? Tantam prius oportet te potestatem habere, ut legem condere possis, discernere inter iustum & iniquū, ut iustitiam discernere valeas. Hoc solius est Dei, cui canitur: *Mandasti iustitiam testimoniū tuū & veritatem tuam nimis.* Non est hoc tibi datum deluper. Qui hominem legitime iudicat, prius de lege iudicium tulit, iudicans & discernens, illam esse iustam. Non enim ideo Rex cœlestis iuste iudicat, quia lex licet prescribit: sed lex ipsa a suo iudicio profecta est, qui illam iudicauit, illam prescriptis illam decreuit, illam promulgauit. Itaque qui hominem iudicat, legem prius iudicauit. Unus legislator, & iudex. Si tu tibi ergo iudicium arrogas in hominem, arrogas & in legem: & tamen factor non es legis, sicut nec hominis. Quam ergo facis iniuriā Deo? Præterea num tu potes perdere, aut liberare quemquam? Qui legem statuit, vindex est quoque in his, qui illam transgressientes male operantur. Quomodo ergo iudicas, quem neque perdere vales nec liberare? Vanè, ne dum inique iudicas, vanè condemnas, vanè iustificas. At iudices constituti habent, vnde perdere valeant & liberare: quoniam qui dedit eis potestatem iudiciū facere, dedit & bene facere aut male. Non enim sine causa gloriā portant. Quia propter Pilato dicenti: *Nescis quia potestatem habes, nisi a superioribus dederit tibi?* Respondit Dominus: *Non haberes potestatem aduersus me vllm, nisi tibi latum esset desuper.* Vnde etiam illud documentum sapientis est: *Noli querere fieri tuæ, nisi valeas virtute imperi iniquitates.* Quid ergo (ut inquit Paulus) iudicas fratrem tuum, quando iudicium tuum frustratorium esse

Ex tertia conditione, quæ est iustitia, si sum opere peccatur tam in exteriori, quam in interiori iudicio. Vnde iudicibus potissimum intimatur. Quod iustum est iudicare. Et adicitur quod non respiciant personam homi-

hominis, siue parvus sit, siue magnus; siue
 civis, siue peregrinus; causam non perfo-
 ram attendentes Et ne propter ignorantiam
 causa iniustam ferant sententiam, illis in-
 iungitur; vt diligenter querant veritatem,
 & quod in ore auerent, aut tamen rectum
 peribit, qui interficietur. At verò quod qui
 interius iudicant, aut spernunt fratres suos,
 necessario false iudicent, manifestum est,
 cum iudicialiter nō possint discernere ve-
 rum. Hinc Paulus: *Mibi autem pro minimo
 est ut à vobis iudicer, aut ab humano dno.
 Sed neq; me ipsum iudico. Nihil enim mihi
 conscius, sed non in hoc iustificatus sum. Qui
 autem iudicat me, Dominus est. Itaq; nolite
 ante tempus iudicare, quoad vsq; Dominus
 veniat qui & illuminabit abscondita tene-
 brarum, & manifestabit consilia cordium.*
 Vbi aperte causam tangit, cur iudicandum
 non sit, quoniam videlicet causa nos lateat,
 quando neque homo seipsum sufficienter
 cognoscit, vt se possit saltem iustificare.
 Expectanda ergò illuminatio.

14 Ex his habetur quòd in iudicio interio-
 ri homo semper peccat. Peccat autē multi-
 pliciter. Primò quia se iudicem constituit
 illegitime, accipiens sibi honorem, quem
 Christus ipse à se noluit accipere. *Quis me
 constituit iudicem? Inquit. Constitutus a
 Deo iudex viuorum & mortuorum & po-
 testatem dedit ei iudicium facere, sic scri-
 ptum est. Neque parua res est, quam usur-
 pat homo, sed maxima, sociata videlicet, &
 comes infinitæ Maiestatis. Secundò, quia
 iustum iudicare non potest, vt iam patet.
 Et secundum hoc etiam iudicat legem,
 quod erat aliud caput, q̄ bona est; & man-
 datum, quod est sanctum, iustum, & bonū.
 Qui enim iniuste iudicat, legem damnat,
 quasi male dictantem, quando ex suo falso
 iudicio iste, qui peccauit in legem, iustus
 est; ille autem, qui legem seruauit, iniustus
 est. Bene ergò Iacobus: *Qui iudicat fratrem
 suum, iudicat legem* Et hinc sequitur tertia
 ratio, culpans hoc peccatum. Porro iniuste
 iudicando peccatur; qui autem peccat,
 iudicari debet, nō iudicare. Nam Christus
 dicens: *Quis sine peccato est vestrum; primus
 in illam lapidem mittat;* Notat noxium nō
 debere iudicare alios etiam peccatores;*

quantò minus iustos: Iustus autem quisq;
 praesumendus est, donec probetur malus.
 At in tuo iudicio non probatur ex dictis.
 Ergò peccans non peccantem iudicat.
 Quertò, quia radix huius iudicij mala est.
 Quid enim te, cum non sis iudex consti-
 tutus, mouet ad iudicandum? certe aut su-
 perbia, sicut Phariseum dicebant: Nō sum
 sicut ceteri hominum, raptores, adulteri,
 velut etiam hic Publicanus. Vel odium,
 quod impedit animum, nō possit cernere
 verum. Vel alia passio etiam amoris; quos
 enim odimus, damnamus; quos amamus,
 hos iustificamus. Sic Pharisei contra Chri-
 stum. Quibus ideo dixit: *Nolite iudicare
 secundum faciem, sed iustum iudicium iu-
 dicare.* Secundum faciem iudicabant di-
 centes: Nonne hic est faber, & fabri filius?
 Non est hic homo à Deo, qui sabbatum
 non custodit. Quos certe odium impelle-
 bat Sed se amantes, se se iustificabant du-
 centes ad aquam iumentum, & de fovea
 extrahentes.

15 Si autem iudicium, vt est alienorum fa-
 ctorum discussio, peccatum est, quantò
 magis vt est ipsius proximi condemnatio?
 Hic enim Christus eas potissimum habet
 in causa, qui proximum condemnant. *Quid
 autem vises festucam in oculo fratris tui, &
 trabem in oculo tuo non vides?* Vbi de duo-
 bus reprehendit. Primum de falso iudicio.
 Secundò de falso zelo; sumpta similitudi-
 ne ab oculo; vbi magis videt homo alteri
 peccatum, quam suum. Qua in re suppo-
 nit, quòd omnes sint peccatores; sed discrimi-
 natim, qui plus, qui minus. Omne autē
 peccatum impedit oculū, nē videat rectē:
 propterea minus peccatum assimilatur festu-
 cæ existenti in oculo: maius verò trabi.
 Vel festuca est peccatum non verum, sed
 iudicatum: trabs autem verum peccatum.
 Vnde mirum est, quomodo habens trabē
 in oculo proprio, videat festucā in oculo
 alterius. Quod cum impossibile sit, argu-
 mentum est falsi iudicij eius, & male affe-
 ctionis, qua ad tale iudicium mouetur.
 Quod est contra præceptū Sapientis. *Intel-
 lige, qua sunt proximi tui ex te ipso* Quia tibi
 places, misericordia vteris in te iudicando;
 excusas peccatum tuum; in aliu vel in dia-
 bolum

Luc. 18. 11.

Ioan. 7. 24

Marc. 6. 3.

Mat. 13. 55

Ioan. 9. 16.

Luc. 13. 15.

Mat. 12. 11

Ecc. 31. 13

bolum reiciis. Cur ergo austerus es contra proximum tuum? cur putas prohiberi? Non coques hædum in lacte matris
Exo. 23. 19
Et 34. 26

fia? coquere hædum, qui est figura peccatoris, est adducere eum in iudicium. Finis hædi est comestio eius. Ideo coctio est iudicium, quo peccator ad suum finem ducitur, ubi mors depascet eum in inferno. Non ergo indices eum in lacte matris sue, affectu videlicet materno, dulci, & placido. Nè te, qui peccator es, iudices. Quod si facis. Cur austerus es in proximum? cur in aceto coquis illum? Intellige ergo, quæ sunt proximi tui ex te ipso. Falsus zelus reprehenditur dum dicitur. *Aut quomodo dicitis fratri tuo. Sine, eieciam festucam de oculo tuo. Et ecce trabs est in oculo tuo?* Vide quæso cõtraria. In iudicando, austerus es proximo, tibi mollis. In zelando, de illius salute sollicitus, de tua oblitus. Quomodo possunt hæc fieri? quia ubique falsitas: falsus es in iudicando, falsus in zelando: non iuste iudicas, non verè zelas. Audi Veritatem. *Hypocrita eice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui.* Fingis ergo zelum, quem non habes. Non enim sibi hæc duo cohererent, quod zelus salutem proximi, non verò tuam. Nam ex te intelligenda sunt, quæ sunt proximi tui; & dilectio tuimet est regula & mensura dilectionis proximi. Qui ergo se non diligit, non diligit proximum. Unde rectè. *Quomodo alicui fratri tuo: sine, eieciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? Quomodo inquam dicit?* Quia ratione id facis? Quid ac hoc te mouet, quod est contra rationem: contra naturam? contra legem? contra debitum? cõtra utile? Nulla est ratio, cur hoc praestes, cur hoc facias. Nam ratio, & natura, & lex iubet, ut te ipsum prius cures. ut magno tuo malo remedium adhibeas, antequam paruo proximi. Et hoc maxime, quod impossibile sit fieri. Tanta trabs quomodo finit, ut videas paruam festucam? quam si non videas, quomodo eicies illam ex oculo fratris? ò veritas quantam in nobis stultitiam discooperit?

17 Rursus si quis iudicat proximum, in eo peccat, quod falso iudicio iudicat, falsum

zelum ostentans, qui odio potius mouetur vel superbia. An non peccat, qui proximum spernit qui despicit? qui confundit? Arguit Christus falsum iudicium falsumque zelum. Nonne ergo magis proximum arguet despectionem & detractionem: dequitur autem hæc communiter temere præsumptum iudicium. Idcirco Iacobus iudicio adiecit detractionem: *Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem, detrahit legem, & iudicat legem.* Ecce quomodo iudicare legem est illam condemnare: Iudicia ista falsa, detractiones gignunt, despectiones, opprobria, ut necesse sit despectus & spreus clamare ad Dominum: *Miserere nostri: quia in te non repleti sumus despectione. Quia multum repleta est anima nostra, opprobrium abundantibus, & despectio superbi.* Vide & concordantem Apostolum: *Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut quid spernis fratrem tuum?* Qui iudicat, spernit fratrem, quasi iniustum, quali præuaricatorem, quasi indignum humano aut publico conuentu, ac si leprosus esset. Propterea enim & Pharisæi vitio dabant conuersationem Christi cum publicanis. Quare inquit cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magister vester? Huic tanto vitio ac malo, ecce quale Apostolus adhibet remediũ: *Omnes stabimus ante Tribunal Christi, & unusquisque pro se rationem reddet Deo.* Christus legitimus iudex est & iustus vindex. Omnes ab illo iudicandi sumus. Quid tu præuenis iudicium eius? Quis tibi dedit hanc potestatem? iudicabit ipse in tempore opportuno. *Cum acceperit inquit tempus, ego iustitiam iudicabo.*

Itaque fratres, ait Paulus nolite ante tempus iudicare, quòd a iudice Dominus veniat. Hæc cum autem venerit ille, arguet mundum de peccato iniquitate. Et tuac unusquisque que pro se rationem reddet Deo. Non tu pro fratre, quem iudicas, non ille pro te, nihil qui peruertere fecerit peccatorem, qui curam non habuerit sibi creditarum animarum. Sed adhuc tamen & ipsi pro se rationem reddent Deo. O rationes, cur non sit iudi-

fit iudicandum. Quis si illas attendat, ad-
huc iudicabit? lingua cordis tui sententiam
contra proximum tuum proferens, illa est,
711.16.18. de qua dicit Salomō. *Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas.* Cor pravū, mens obliqua, animus tortuosus, linguam habens fallacem, loquitur vanitates: quia malacogitat: quia ubi debent veritate querere, sibi vacare, inutilia dimittere, se ad aliena facta spectanda conuertunt; nō verō si bona fecerint, vt congaudeant & imitentur; aut si mala, cōpatiuntur & auxiliantur: sed vt mala exprobrent, & in mala etiam, quæ bona sunt, cōuertant; sic operantes ruinas, veras sibi, proximo falsas, & interdū plurimis quoq; veras. Nocet semper sibi, qui sic loquitur, malè iudicans; quia semper peccat, indignumq; se reddit diuinā misericordia. Fingit ruinas in proximo, estimans illum iniquum, & forte etiam cupiens illi quasi facinoroso diuinas punitiones. Sed quoniā os lubricum, quod facilè quo plenum est libenter effundit, quomodo interius iudicauit, cōdemnat exterius: sicut spreuit, sic detrahit: sicut cotēpsit, ita cōfundit. Quot hoc pacto quantaq; ruinas operatur? linguam interiorem si non frānasti, quam ratione aut vi compesces exteriorē? os lubricum operatur ruinas. Qui malè cogitat, malè loquitur; qui maledictum cōcinnat in animo, in ore profert maledictum. Et quia homo de se præsūmens, alios prope omnes malo iudicio prosequitur; propterea in omnes effudit sua maledicta; nemini parcens; cūctos, qui sibi obiciuntur, condemnans & calumnians. Vt bene dixerit Salomō: *Sicut avis ad alia transuolans, & passer quōd libet vadens; sic maledictū frustra id est sine causa prolatus, in quempiam, superueniet.* Et hoc non opus est, plenum ruinarum? Quiescite ergō cogitare peruersè, dicere peruersè, agere peruersè.

SECUNDA PARS.

9 QVAM sit noxium peccatum istud, quo proximus malè iudicatur, notat Dominus his verbis. *Vt non iudicemini. Nolite* (inquit) *iudicare, vt non iudicemini. In quo*
Tom. 11. Belliniani.

enim iudicio iudicaueritū, iudicabimini. Effectus sequens hoc peccatum, illius grauitatem & detrimentum indicat. Communiter enim causę vis in effectib. declaratur, tam in malo quā in bono. Sic bonitas Dei manifestatur in his, quæ fecit, quæ sunt omnia bona. Malitia transgressionis Adā in subsecuta morte tā sui, quam omniū filiorum suorū, vsq; in finem seculi; quin & sine fine omnium tæcutorum, in quibus morte æterna punitur transgressio impiorū, quæ ortum habuit a prima illa Adam. In frequens Moyses populo vt ostenderet, quāta esset legis vis, quid obseruatoribus indè proueniat, quid transgressoribus, perspicue manifestat: Indè sunt maledictiones, indè benedictiones, quæ maxima cum solemnitate, iubente Deo, in distinctis montibus à distinctis tribubus pronuntiatæ sunt. Dominus ergo ad exaggerandam malitiam mali huius peruersiq; iudicij, dixit. *Vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritū, iudicabimini.*

Iudicari autem hoc loco, vt sepè in aliis scripturarum locis, accipitur pro condemnari. Nam certū est, omnes viuos & mortuos esse iudicandos, tam iustos quā iniustos. Si autem hic dicitur: *Nolite iudicare, vt non iudicemini.* Planum est ex iudicio nostro nō sequi iudicium illud commune, quo etiam iusti iudicandi sunt; sed speciale illud, quo impij iudicantur & cōdemnantur. De quo Psalmus: *Sepulchrū patens est guttur eorum, lingua sua dolose agebant; iudica illos Deus. Decidant à cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, Domine.* Ita & Apostolus: *Si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* Vbi manifestum est, pro eodem accipi, & iudicari & puniri, siue in tempore siue in æternitate. Dum iudicamur igitur, damnamur.

De hoc ergō effectū, qui est damnatio, sequēs iudicium proximi, duo videamus. Primū, quā sit noxius, & quā sit iustus. Quā videlicet homini noceat, & quā iuste illi conueniat. Primum illius videlicet detrimentum indè apparet, quōd cum

Ggg omnes

omnes peccauerint, & egeant misericordia Dei, nihil prorsus illis potest esse nocētius, quam a Dei misericordia propulsari, atque sine illa iudicari. Quod timēs Propheeta rogabat: *Non intras in iudiciū cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnia uiuens.* Quid prodest homini etiā si uniuersum mundum lucretur, & ab fuerit ab illo misericordia Dei: Fac, verum dixerit Satanas de Regnis omnib. mūdi, & gloria eorum: *Omnia tradita sunt mihi, & cui uolo, do illa.* Et dicas illi: Si tibi tradita sunt, cur non tibi ipsi seruas? Cur illis nō frueris, atque in ipsis delectaris? Quidquid damnatio contingit, totū illi pōna est, totum exitiū; ubi abest Dei misericordia, omnis ad est miseria, q̄ sine ipsa misericordia leuari non potest. Habeat Princeps huius mūdi, totū ipsum mundū in potestate sua; Num inde colligit fructū? Num inde delectatur? Num inde boni quidquā haurire vnquam poterit? Sibi grauis est, tormentū, cruciatus. Et quoniam omnes cupit suæ damnationis esse participes, propterea illis dat mundū, ut eodem & ipsi obruantur, opprimantur, & conterantur. Studet enim, ut & illi æq; ac ipse, illum possideant, nempe ad ruinam atque tormentum; ut perpetuō sine Dei misericordia iudicentur & crucientur. Non ergo sine illa prodest quidquam, sed obfunt uniuersa. Quid profuit Balaā, quod cum Deo loqueretur? quod futura cum ueritate prædiceret? quod tantę esset potestatis, quantam exprimit Balac Rex Moabitarum, dicens: Noui quod benedictus sit, cui benedixeris; & maledictus sit, in quem maledicta congeseris. Quid illi munera profuerunt a Rege illo ei collata? pronuntiet ipse de se suam damnationē: *Dixit homo, cuius obturatus est oculus; dixit auditor sermonum Dei, qui uisionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi eius.* En sua damnatio, ab eodem prædicitur. *Num. 31.8.* Et. Quin tādē a populo interfectus est. Dona, neque spiritualia neque temporalia quidquam iuuant, ubi non est gratia Dei & illius misericordia. O ratio potentissima, quam obrem a temerē iudicando proximum debeamus abstinere.

22

Iuuat etiam considerare, quam merito,

qui alterum iudicat, a Deo sit iudicandus. Quod manifestum est, cum ex ipsa rei natura, quam innuit Dominus dicens: *In quo enim iudicio iudicauerit, iudicabitur,* tū ex regula illa generali, quam diuina statuit prouidentia. *Eadē mensura, qua mensueritis remetietur & uobis.* Quod res sic potest, indē monstratur. Se ad homines habet Deus, sicut sol ad stellas: secundū uerō dispositiones stellarū solis claritas recipitur ab eisdem: itā superni splendoris radij plus, uel minus terrenos illuminat homines, sicut ad illos varias habent in se preparationes & dispositiones. Itā & secundum dispositionem materiæ ab ea recipiuntur forme. Hinc alia ex terra, alia ex aquis Deus ipse formauit. Quod benē nota. Ideo Deus prædisposuit populum suū, ut dignus esset possessione terræ promissæ: quapropter dedit illi primū legem; & quando rebelis recusauit illam, ut denuō disponeretur ad illam ingrediendam, retentus est in deserto quadraginta annis, donec rebelles omnes interirent. Sic & daturus Abraham missum semen, in quo benedicendę essent omnes nationes terrę, longa expectatione exercuit illum; ac demum circumcissione quasi purgauit illum. Et primam radicem huius hominis nempe Isaac speciali sanctitate illustrauit, quem sibi offerri iussit, quem in terra illa natum, ex ea nunquam exire uoluit. Scito ergo de te faciendum id esse, quod tua postulat dispositio. Et si quidem arbor fueris infructuosa, excideris, & in ignem mitteris: si autem fructum bonum gignes, custodieris a Deo.

Congruentissima est igitur consecutio, ut, si iudices, iudicaris. Qualis est enim arbor, ex qua semen prodiit, talis est arbor, quæ ex illo semine exurgit. Nam in semine uirtus est arboris illud producentis, ex qua uirtute eiusdem naturæ lignum nouum generatur: ut ex pyro pyrus; castanea ex castanea; ex uite uitis; ex ficu ficus. Merito ergo ex iudicio iudicium; & iudicium sine misericordiis, qui non faciunt misericordiam. Et qui uocantem sapientiam non audiuit, inuocans illam non audiatur ab ea. *Quia uo. Pro. 1. 24. canit, & renusit. Tunc inuocabit me, & nō 28. 33.*

EXAM-

*exaudiam. Qui autem audierit me, absque terrore requiescet. Et de impio scribit Salomon: In multitudinis stultitia sua despicitur. Qui videlicet a se lumen veritatis repellit, stultè se gerens, absque lumine in tenebris conticescet, seductus ab errore viae suae. Iustè ergò iniustum iudicium, iusta plectetur damnatione. Iudicasti absque potestate; a potestate iudicaberis. Inspiciens protulisti iudiciù; sapiens te examen prosequetur. Iniquè egisti proximum tuum iudicans; maximà aequitate & iustitià pœna à te exigetur iniquitatis tuae. Tui oblitus superuacaneè proximum curare voluisti videri; te in te ipsum impellent, vt tuâ videas, sentias, sustineas impietate, vt aliorum præterea considerare nõ valeas. Sedisti super thronum, qui non tibi præparatum, factus a te ipso iudex iniquitatis; ergò dicitur tibi: O homo, quis te constituit iudicem super alienum seruum, super fratrem tuum, super eum, qui non tibi subiectus, sed proximus est? Arripuit iudicium manus tua, non accepit à Deo; arripierit te, velut torrens ignis, iudicium cum gladio exiens de ore sedentis in throno, & iudicantis orbè terræ in aequitate. Ergò à iudicio parcite menti vestrae, *Vt non iudicemini.**

24. Hæc diuina iustitia mirifice exaltat illius misericordiam, quòd videlicet in manibus nostris posuerit iudicium suum, statuens *In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Crudelis ille tyrannus Adonibezech, qui regnauit in Bezech, vidit hanc diuinam aequitatem, rationis plenam, quandò sicut alijs ipse fecerat, sic factum fuit illi. Multi recipiunt secundum eorum merita, & indignantur, quasi liceat illis facere quod libet, & hoc impune; ita excauit eos malitia eorum, non attendentes, quod commuerunt; verum id solum, quod patiuntur. Sic Saul non considerabat, quòd Deus illum ob suam inobedientiam repulerat, nè regnaret; sed hoc solum attendebat, quòd Dauid regnatus esset pro eo. Ideò non culpam cui abbat emendare, sed pœnã tantummodo amouere. Qua in re culpã aggravabat, de qua certior pœna consequeretur, & cõsecuta est. Sic Semei ille de cognatione domus Saulis factum Dauid considerabat,

non causam; & de vtroque iniquè faciebat iudicium dicens: *Egredere, egredere vir sanguinum, & vir Belial. Reddit tibi Dominus vniuersum sanguinem domus Saul, quoniam inuassisti Regnum pro eo. Et ecce premunt te mala, quoniam vir sanguinù es.* Non sic Adonibezech, de quo scriptum est; quòd Tribus Iuda persecuta illum cõprehenderunt, casis summitatibus manuum ac pedum. Dixit enim: *Septuaginta Reges amputati manuum, & pedum summitatibus colligebans sub menja mea ciborum reliquias, sicut feci, ita reddidit mihi Deus.*

Voluit hoc Deus in lege considerari. In qua statuit: *Reddet animam pro anima, oculus pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, liuorem pro liuore.* Et alibi: *Qui percussit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima. Qui irrogauerit maculam cuiuslibet ciuium suorum, sicut fecit, sic fiet ei. Qualem inflixerit maculã, talem sustinere cogetur.* Quãuis autem in lege Euangelica docuerit: *Non resistere malo, sed magis benefacere: non propterea tamen sustulit debitum iustitiæ, sed nos docuit misericordiã proximis exhibere, seruans sibi iustam vindictã.* Qua in re si nunc, quandò est tempus beneplaciti & gratiæ, rigidi fuerimus iudices in fratres nostros, amplius accipimus iudicium. Neque enim lex Euangelica, peccantes & non pœnitentes absoluit à pœna, sed ampliori iudicio reddit obnoxios, qui magis gratiæ aduersarij fuerint & misericordiæ. Docuit ergò lex Moyfi quid iustitia flagiter pro delictis. Docet Euangelium, nos non debere iustitiam psequi, sed Deo committere, quod iniuste patimur: magis rogantes: *Domine ne statuas illi hoc peccatum.* Expectat enim Dominus, donec misereatur, nolens aliquem perire. Sed impœnitentes acriori pœna plectentur. Ergò immiserordes, qui clementiæ aduertantur, ampliori iudicio deputantur. Quid autem clementius, quam in nostra ponere potestate suum iudicium?

Stat sententiã *In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Quale vis, tale fac iudicium.

Ggg 2 Non

1. Reg. 16. 7
2. Reg. 1. 6
Exod. 21. 24
Leuit. 24
Matt. 5. 39
1. Reg. 18. 26
1. Reg. 18. 26
1. Reg. 18. 26
1. Reg. 18. 26

Non vis reddere animam pro anima? abhorres hunc rigorem iustitiæ? clementiam postulas? ecce tibi ad illa aperta via. In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Esto pius, esto misericors; desine iudicare; æ qui boni; consule ea, quæ patent hominibus, noli secreta rimari. Dominus solus intuetur corda, omniaq; nouit hominum consilia: sit ipse iudex. Tu autem attende tibi, vt dicere possis cum Propheta: *Cogitavi vias meas: & conuertit pedes meos in testimonia tua.* Ita enim monet Salomon: *Palpebra tua præcedant gressus tuos.* Ratio distat ab Apostolo: quia videlicet vnusquisque pro se rationem reddet Deo. An minimum est opus istud, vt se negligat, & aliorum opera, verba & consilia discutere, examinare, iudicare velit. *Ne comprimaris*

Psa. 118. 59. *bi, vt dicere possis cum Propheta: Cogitavi vias meas: & conuertit pedes meos in testimonia tua.*

Prou. 4. 15. *monia tua. Ita enim monet Salomon: Palpebra tua præcedant gressus tuos.* Ratio distat ab Apostolo: quia videlicet vnusquisque pro se rationem reddet Deo. An minimum est opus istud, vt se negligat, & aliorum opera, verba & consilia discutere, examinare, iudicare velit. *Ne comprimaris*

Rō. 14. 10. *Et est ab Apostolo: quia videlicet vnusquisque pro se rationem reddet Deo. An minimum est opus istud, vt se negligat, & aliorum opera, verba & consilia discutere, examinare, iudicare velit. Ne comprimaris*

Eccl. 31. 17. *in conuiuio. Monet Sapiens. In conuiuio vnusquisq; sibi manducat & bibit, non alteri. Ne igitur ita comprimaris, vt hinc inde alios sentias, alij attendas, sed tibi soli attendas. Ita nunc quæcunque agimus, dicimus, cogitamus, nostra sunt. Remota vnusquisq; propria corporis, prout in corpore gessit, siue bonum, siue malum; de his nostra sit sollicitudo.*

2. Corint. 5. 10. *Remota vnusquisq; propria corporis, prout in corpore gessit, siue bonum, siue malum; de his nostra sit sollicitudo.*

27. *Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Arcens à iudicando, nos eleuat ad hanc regulam generalem, sub qua continetur, quod dictum est de iudicio. In qua sicut magna nobis Dei misericordia reuelatur, sic & reuelatur ira Dei de celo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui ad vitam euocati diligunt mortem; qui diuinam clementiam trahunt ad iustam sententiam. Dauid bene hanc regulam apprehendit, quandò post misericordiam præstitam Sauli se persecuti, cuius vitam pepercit, cum posset illum dormientem interficere: dixit illi: Dominus retriluet vnicuiq; secundum iustitiam suam. & fidem; tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Christum Domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni angustia. Quid aliud sanctus vir iste postulat, nisi quòd regula ista monet, & pollicetur.*

1. Reg. 26. 23.

In qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis? lumen naturæ, lumen doctrinæ, lumen gratiæ, lumen diuinæ promissionis & reuelationis, regulam istam edocebunt. Non tanta est in elementis proportio; nõ tanta inter cælum & terram; non tanta inter diuersa sæcula & præcedentia & sequentia; nõ inter varios diuersarum naturarum effectus tanta est respondentia, quanta est huius regulæ cõgruentia, quanta firmitas, quanta certitudo. Quod sperauit Dauid, q̄ petijt, id firmiter consecutus est; liberatus de omni angustia; saluatus de manu persequentium: euectus ad apicem Regni; donatus requie ab omnibus inimicis suis.

In hac regula & Sapiens suam illam sententiam collocauit ac roborauit: Qui bonorum nonat patrem suum, iucundabitur in filio. Qualem te gesseris erga patrem tuum, tales erga te experietis filios tuos. Si patrem honoraueris, à filijs honoraberis; si secus feceris, non fallit regula, non erit tibi filiorum iucunda successio. Ita enim idem Dauid modeste cõminans Sauli persequentis, iustam illius futuram punitionem, pronuntiauit: Iudicet Dominus inter me & te. & 1. Reg. 24. vlciscatur me Dominus & te: Sicut & in 13. prouerbio antiquo dicitur: Ab impijs egredietur impietas. Prouerbiũ hoc ex regula illa ortum est. Impius in alium, in seipsum impius est. Impietas sua sibi erit exitio. Consumetur nequitia peccatorum, id est, secundum literam Hebraicam; consumet nequitia peccatores. Erugo ferri ferrum rodet; humor ligni lignum corrumpet: aqua sibi dimissa, si non moueatur, fiet facta sibi corruptio. O quanta huius regulæ veritas, quanta est virtus! Saul ipse dum actum persequitur Dauidem, dum querit ad necem; videns & manu tangens eius mansuetudinem, cogitur à veritate in hac verba prorumpere, & cum fletu: Iustior tu es, quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona; ego autem reddidi tibi mala; sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, pro eo, quod hodie operatus es in me; & certissime scio quod rognaturus sis. Victus impius Rex tanta pietate Dauidis, tanta patientiæ ipsius potentia, rogat pro illius salute, quam ipse infertur.

Statu: totis totius regni sui viribus conatur illum interficere; & tamen precatur Deum, ut illum saluet, eripiatq; de manibus suis. Neq; oratione contentus, Et assertione confortat, & confirmat; *Certissime scio, quod regnaturus sis.* Quæ tamen postmodum nõ destitit persequi; veritas in ore, impietas in opere. Hæc ita stabilita regula istam: *in qua mensura mensi fueritis, remetietur tibi vobis,* voluit eam in cordibus nostris impressam esse fortissimè.

19. Sapientes ordinatione mundi confidentes sapientiam didicerunt. Discite iustitiam vos, qui ceteros iudicatis. Non est opus nobis in longinqua discurrere. Manete in vobis ipsis, legite in tabulis cordis vestri, & inuenietis virtutem, & iustitiam apprehendetis. Tu homo vel iustus sis, vel iniustus; vide vias tuas; scito quid feceris: bonum bonos tuetur: malum malos perdit; *Comedet unusquisq; fructus via sua.* Desiderium suum in se dabitur. *Desiderium peccatorum peribit. Nonit Dominus via iustorum & iter impiorum peribit.* Quod vadunt omnes homines? Omnes quarunt quæ sua sunt. Quarunt bona sibi. Bonum appetunt omnes, expetunt, exquirunt. Si ambulat vias terræ; si perambulans semitas maris; si pennas sibi assumunt, sicut volucres cæli currentes, decurrentes, peruolantes, & nunq; in eodem statu permanentes, nihil quarunt aliud quam bona sibi. Nouit Dominus viam iustorum, probat illam, deducit per illam, confortans & dicens: *Quarite & inuenietis. Comedite bonum, & delebitur in crassitudine anima vestra.* E contra iter impiorum peribit. *Decident à cogitationibus suis: semper querentes, & nunquam inuenientes: umbras prosequentes, umbras & phantasmata apprehendentes; & nihil tandem inuenientes in manibus suis.* Disce ex te ipso quæ tua sunt. Si ex te ipso discis, quæ sunt proximi tui; discet magis, quæ tibi euentura sunt, siue bona siue mala; si benefeceris, statim recipies; si malefeceris, statim in foribus aderit peccatum tuum. Quonia in qua mensura mensus fueris, tibi remetietur. *Non enim iniustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri.* Quoniam reddet unicuiq; secundum opera

sua. *Quoniam iustus Dominus, & iustitiam dilexit: & Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Hæc igitur cogitantes, omnem sollicitudinem abjiciamus, siue erga nos siue contra proximum, & ad cælestia suspiremus, de illis duntaxat solliciti, ut ea tandem consequamur gratia Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Improbatur sollicitudo ista nimia rerum temporalium: hortamur ad illam cælestium. Iuste iudicatur à Deo, qui alium iudicat. In morali suadetur sollicitudo salutis.

QUAM suauem possemus vitã r. agere, si animam intendentes in illud Salomonis Prouerbum: *Vnguento, & variis odoribus delectatur cor; & bonis amici consiliu anima dulcoratur:* intentas Iesu Christi Domini nostri consilij aures præberemus. Amicus ipse est, qui amat animas; bona sunt illius consilia, quæ saluti profunt, & huius vitæ & futuræ. Neque huic dulcedini quantumuis vnguenta pretiosa, aut varij odores valent comparari; quod non tanta sit eorum ad cor delectatio, quanta est ad totam vitã ex verbis Domini suauitas & dulcedo. Quam rem consilia eius, in præsentia lectione nobis data, demonstrant euidenter. Quæ enim vitæ æquabilitas omnibus esset, si non sollicitarentur in crastinum, si proximi iudicij non occuparemur? Illud etiam sapientis dictum obseruantes: *De ea re, quæ te non molestat, ne ceteris.* Hæc igitur bona, sancta vtiliaque consilia, promptâ suscipiamus & mente & voluntate. *Nolite solliciti esse in crastinum. Nolite iudicare ut non iudicemini.*

Vbi apertè videmus, Saluatorẽ nostrum vtilia nobis proponere, quæ & huic temporis, quo viuimus super terrã, valde conducunt, & in alio sæculo nobis profunt.

Ggg 3 Iuxta

- Isa 48. 17.* Iuxta quod dixerat in Propheta : Ego Dominus docens te utilia. Et hoc maxime ubi prima facie appositum videtur. Et ut partem primam aggrediamur, qua sollicitudo in crastinum prohibetur: sapientia atque prudentia ab omnibus iudicatur, quod quis futuris necessitatibus tempore prospiciat oportuno. Unde Salomon ipse docet : *Qui congregat in messe filius sapiens: qui autem stertit astate filius confusiois.* Pigrum caufatur, dicens; *Propter frigus arare noluit: mendicabit ergo astate, & non dabitur illi.* Rursus: *Provi. 21. 5.* Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est. Illum *Provi. 6. 6.* quoque ad fornicam, ut sapientiam discat, mittit. Sed ecce plusquam Salomon hic, ita docens & hortans: *Nolite solliciti esse in crastinum.* Ut ergo appareat veritas, que utrumque conciliat, & ostendat verum atque conducens suadere.
2. Sciendum est, quod in providentia futurorum duo possunt contingere. Alterum est labor & diligentia: Alterum est animi sollicitudo & anxietas quaedam. Et illa quidem bona est & utilis, hæc verò culpabilis & molesta. Vterque quod sibi congruebat, docuit. Salomō plurimum docet, quæ cōmuni hominum conuictui conducunt, hominis componens mores, quatenus ad præsentem vitam sapienter ducendum faciunt. Sed cum parabola sint dicta & enūtiata, eleuanda sunt ad apertam veritatem rerum spiritualium, quæ spectant vitam virtutis & sanctitatis. At Christus iam non in proverbij loquitur, sed apertam annunciat veritatem, loquens de Regno Dei. Propterea quoniam in labore, & diligentia prospiciendi in futurum anxietas plurimum interuenit, cautela adhibet Christus, qua ipsam amouet sollicitudinem: simul docens, quod perfectum est, & legi suæ congruit, quæ altior est, quam vetus, secundum ea, quæ in utraque in primis manifesta sunt, atque euidenter apparentia. Ad eod quod, & si liceat in crastinum providere, perfectius tamen atque excellentius sit, de crastino nō vel cogitare.
3. Qua in re duo admodum præstantia, suā, qua præditus est, charitate & sapientia nobis ingent, Hoc quidem, quod molestia

nos leuat: illud verò, quod mentem immaculatam reddit, solutam & expeditam: in utroque docens utilia. Propterea si eleuentur Salomonis proverbia ad documenta salutis, illis admodum cōfert, quod docet Christus: Intendas ergo Salomonem, quod dum tempus habemus, operemur bonum spectans ad Regnū Dei. Si huius rei exemplū id, quod in libro Ecclesiastæ docet: *Quocumque, facere potest manus tua, instanter operare:* quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas. Quid magis ad hunc colligendum thesaurum confert, quam de temporalibus nullā habere sollicitudinem? Propterea enim & sabbatum iubetur custodiri, qui e-rat dies Deo sanctificatus, ad eod ut nihil operis fiat in eo, sed totus sit homo in Dei obsequio occupatus. Vita verò Christianorum, intendit Christus, quod sabbatum sit. Unde Paulus: *Relinquitur sabbatum populo Dei.* Et alibi: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur.* Volo autem vos sine sollicitudine esse. Atque ita mirabilis consonantia concordat sapiens a Deo Salomon, & Sapientia Dei Christus.

Sed suauitatem quoque ac delectationem huius consilij Euangelici consideremus. Quid intenditur, dum docemur diligentiam atque providentiam in futurum? certe commodum, ut homo non egeat, & non patiarur. Propterea de pigro iam dictum est. Mendicabit. *Mendicabit ergo astate, & non dabitur illi.* Quid hoc nisi malum, afficiens corpus & animum? quod bene respondet illius negligentia, quam prius tetigit dicit: *Propter frigus piger arare noluit.* Quare propter frigus? ne videlicet frigoris molestiam sustineret. Quod est dicere: Ut parua molestia euitaret, incidit in maiorem, iuxta illud. *Qui timet pruinam, irruet super eum nix.* Ergo qui pigritia abiecit, sibi prouiderit in posterum, gaudebit in bonis suis, omni leuatus miseria ac tædio. Compensat autem suo consilio hanc voluptatem Christus, quoniam sollicitudo angit animum, rodit, & cruciat. O si dulcedinem hanc homines degustarent, qua liber fruitur animus! Conditio ponarū infernalium maxima est, quod ligati sint manibus & pedi-

Gen. 9. 25. & pedibus: & res omnibus animantibus molestissima est, vinciri & recludi: Libertas enim omnibus iucunda est: propter q̄ & p̄na seruitutis assignata est Chanaam. Hoc verò humana menti contingit, quæ tam libera est creata, vt solum Deum cognosceret Dominum, de cetero ab omnibus libera esset. Quapropter nihil illi repugnat magis, quàm seruire cuiquam, præter Deum. Vincula autem, quibus ligatur, amores eius sunt: vnde & Charitas, vinculum appellatur. Si ergò amat creaturas, illis obligata est, facta illarum serua. Quid igitur dulcius esse potest, quid grati⁹, quid vilius, quàm liberum esse ex omnibus? q̄ soli Deo seruire? Hoc enim sicut gloriosum est, ita & iucundum est, plenumq; voluptate. Vt non immeritò huiusmodi Proverbium Sapiens proferat: *Qui seruat fructum, comedit fructus eius: & qui custos est domini sui, glorificabitur.* Dulcedinem ficius, vt experiuntur homines, ita & in parabola Abimelech aperte monstratur, vbi inducit arbor ista dicens: *Nunquid possum deserere dulcedinem meam, fructusq; suauissimos; & ire, vt inter cetera ligna promouear?* Hos fructus comedit, qui arborem seruat. Quis verò seruat? Qui custos est domini sui. Sit verum de dominis secularibus, quòd qui curam illorum habent, ab eis glorificatur. Sed parabola ad sublimiora nos erigens, docet, dulcedinem singularem, suauissimamque illum degustare, qui seruit Domino soli. Hoc enim intelligitur per cultodiam, vt de re nulla alia sollicitus sit; sed diuino obsequio totus intentus. Et quam gloriã recipit à Domino suo, à quo glorificatur, nisi quòd constituitur super omnia opera sua, vt omnibus dominetur? Vides quomodò libertas & dominatio, & gloriã affert & dulcedinem? Hanc sancti experti sunt, qui eleuati ad summam libertatem filiorum Dei, omnia contemnebat. In quos optimè illud quadrat: *Anima saturata calcabit sanum:* sicut è contra, qui diligunt mundum, experiuntur quod subdit Salomon: *Et anima esuriens, etiam amarum pro dulci sumet.* Cum certum sit, sollicitudinē temporalium amarã esse maxime, cui tamè ob insatiabilem concupiscen-

tiam oculorum vacant iugiter seculares, de quibus scriptum est: *Infernus & perditio Pro 27. 20 nunquã implentur: similiter & oculi hominũ insatiabiles.* Tanta illorũ esuries facit, vt amara mundi quasi dulcia sumant; quæ Sancti, qui sincerum habent palatũ, amara sentientes, gustata cœlesti dulcedine, calcant; Et ipsam dulcedinē, qualiscunq; sentiatur in ipsis, spernentes, & sub pedib⁹ suis proicientes. Hanc dulcedinem in nobis Christus cupiens ponere, consiliũ dat: *Nolite solviti esse in crastinum.* Neq; n aliud est malitia dici, de qua subdit: *Sufficit diei malitia sua;* quam malum associans sollicitudinem, & ipsius sollicitudinis detrimētũ.

Vis videre hanc malitiam amaritudinemq; in homine vno? Balaã ariolus, homo pessim⁹, mercedis cupidus, q̄ illi Moabitaram Rex Balac offerebat, optabat illius annuere votis populo maledicens, non audebat Deo inconsulto id præstare: Audit à Deo: *Noli ire cum eis, neq; maledicas populo, quia benedictus est.* Maiori instantia Balaã missis nobiliorib⁹ Principib⁹, magnãq; oblatã mercede illum inuitat, cuius mercedis cupitate illectus, cupiens accedere ad Balac, rursus Deum consulit, qui cognita illius auaritia respondit. Si vocare te venerint homines isti, surge, & vade cum eis: ita duntaxat, vt quod tibi præcepero facias. Vadit lucrum sperans, quòd præsumat populo se maledicere. Obuius Angelus iter impedit, illum arguit dicens. Ego veni, vt aduersarer tibi; quia peruersa est via tua, mihiq; contraria. Concedit tamè vt vadat, præcipiens. Caue nẽ aliud, quàm præcepero tibi, loquaris. Vadit & suis incantatoribus conatur maledicere; sed Deo mouente linguam eius, benedicit. Iterumatque iterum conatus maledicere, benedicere cogitur. Cuius intentio atque conatus ex eo apparet, quòd Scriptura dicit. Cum vidisset Balaam quod placeret Domino vt benediceret Israël, nequaquam abiit, vt antè petregerat, vt augurium quæreret. Accidit tandem, ne mercedem perderet, consilium dedit, vt per mulieres populũ corrumperet, quod sic posset illũ superare. Ecce studium & assiduitas avari. Amor nummi incitat illum, & tamen si impeditus sepe & redargutus,

dargutus, non desistit tamen à peruersa via sua. Frustrantur consilia sæpe, diligentia, labores, permanet tamen in proposito distendendi; semper sollicitus, semper anxius, semper mente laborans & corpore.

Exhortatio
Num. 31. 8

Quid conaris miser? quid meditaris? quid moliris? frustra fatigaris. Labor certus, incerta spes Animi afflictio re, pecunie additio spe. Nunquid Balaam deniq; non perit interfectus in bello? Auarus tota die ac nocte in laboribus est, & perit tandem, nihil secum afferens de rebus, pro quibus laborauit: sed nudus reuertetur, vnde nudus egressus est. *Si sufficit diei malitia sua.* Igitur dies omnes mali, secum habentes malitiam suam. Quæ verò illa? Necessitas sustentandi corpus hoc corruptibile. Cui si addas sollicitudinem in crastinum, aggeras temporis malitiam: & quanto maior est sollicitudo, ad plura extendens sese, maiori studio terrena procurans; maior est malitia, maior afflictio, tum propter laborem, tum propter laboris frustratione. Laboratio corpus, frustratio animum affligit, vt nec caro requiescat, nec quiescat animus. Viti, etiam ne post tot experimenta laborum & dolorum, quos frustra suscepistis, in hac tam manifesta insania permanetis? Balaamita nimirum, qui scelestum hunc imitami, idola adorantē, à demonibus auguria quarentem. Eiusmodi est negotium suum, vt Deo prohibente, id transigere non possit; putans, se prima vice deos falsos alloqui, quos colebat; sed Deus verus prohibet, ne vadat ad maledicendum populum. Toties videt, Deo displicere, qd facere conatur; perseuerat tamen iugiter in peruersa illa sua atq; auara mente. Sic semitæ omnes auari non declinant à consiliis suis, vsq; dum perficiantur, & deniq; dum pereunt. Quam grauis putatis erat ipsi Balaam diuina correptio, dum illi prohiberetur maledicere? Nollent auari, nollēt mundani suas voluntates præpediri; vellent blanditiis & adulationibus demulceri: sed

Prov. 27. 8

quid Salomon? *Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus.* Amat nos Dominus. Sed quid amor iste prodesset, si in effectu non appareret? En clarus effectus, manifesta correptio, quam tamen re-

spuit, qui sui amans, inane atq; peruersum desiderium suū explere conatur? Heu miser, non vis ergo amari à Deo? Non vis iuari? *Veni, vt aduersarer tibi* dixit Angelus Num. ad Balaam. Aduersatur Deus consiliis tuis, quia peruersa sunt, illiq; contraria. Esto tu contentiens aduersario tuo, ne pereas.

SECUNDA PARS,

Quid mirum, si qui sibi nequam est, alijs non sit bonus? Bonum te lex facere intendit, dum iubet: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum* At qui diligit iniquitatem, qui sibi noxia cupit, quippe qui sapientiam non audiat, hostis est animæ suæ: ille non diligit seipsum; odit animam suam; odio habet carnem suam, dum nutrit & fouet eam. Et qui seipsum odit, neminem diligere potest, quem diligere sicut seipsum debet. At qui superfluis curis secularibus detinetur, sibi ipsi inimicus est. Ille ergo & proximo inimicus sit, necesse est Recte ergo vbi sollicitudo prohibetur, quæ nobis noxij sumus, ibi quoq; ne proximo noxij simus, prohibemur. *Nolite inquit iudicari, vt nō iudicemini.* quin magis etiam hic interdicitur nobis malum nostrū, quod alios iudicantes incurramus. *Vt non iudicemini,* inquit. Quod nunc placet considerare.

Vbi aduerte, quod sibi homo dupliciter nocere potest, vel sibi ipsi malum inferendo, vt qui se interimit vt Saul, vel qui aliū prouocat ad suum detrimentum, vt propheta quidam homini sibi occurrenti dixit: *Percute me* Quamquam autem omnis peccans vtroq; modo sibi noceat, quia & se deordinat, & priuat pace & gratia Dei, & à Deo puniri de sua iniquitate meretur: peccata tamen quædam apertius & immediatius peccanti nocent, quædam ab alijs merentur castigari. Hoc pacto sui esse sollicitum, sibi ipsi nocimento est. Qui verò proximum iudicat, hic aliorum iudicium super se suo trahit merito. De primo dicit Salomō tale Prouerbum. *Sicut auis trans migrans de nido suo: sic vir, qui derelinquit locum suum.* Auis in nido suo quiescit, ubi parit & nutrit pullos suos. Locus vni est status, illi à Deo constitutus, animæ quietis & pax,

& pax, propriumque officium & munus; quem locum si dimiserit incertis vagans sedibus, sibi ipsi periculum creat, damnū, & incommodum. Quandoquidem idem

Num. 27. 10 Salomon. *Domum fratris tui nē ingrediarius in die afflictionis tuae. Qui enim locum suū derelinquit, vix locum inueniet etiam apud fratres, vbi tuto recipere se possit in suis necessitatibus. Docemur ergo ista sententia, nē ipsi nobis ipsis malum inferam⁹.*

Micb. 7. 5. At vtrā proximo, siue a quocunque caueamus, vbiq; docemur: aded vt ab ea quoq; cauendum sit, quæ dormit in sinu viri, quandō illi molesta est. Propterea idem

Num. 27. Sapiens ait: *Tecla persillantia in die frigidis, & litigiosa mulier comparantur: qui re-*

16. sine eam, quasi qui ventum teneat. Magna molestia quod tecla, quandō frigus est, persillit; sed maior sanē litigiosa mulier, cui remedium adhiberi non potest, sicut ventus teneri non potest.

9 Hoc ergo secundum malum, nunc euitare docemur. Madianitæ & Balaam, qui populo aduersati sunt, interfecti sunt sic iubente Deo. Hostes vos sentiant Madianitæ, & percutite eos: quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, & decepere infidiis per idolum Phogor, & Cozbi filiam Ducis Madian. Quod factū est dicente Scriptura.

Num. 25. 17. Cumque pugnant, & vicissent; Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. Sententia ista Dei ante mentis oculos semper habenda est. Hostes vos sentiant, quia hostiliter egerunt. Quia *qua mensura mēsi fueritis remeietur vobis.* Propterea Sapiens.

Ecc. 7. 1. Noli facere mala, & non te apprehendent. *2. Discede ab iniquo (id est iniquitate) & desicent mala ab te. Fili non semines mala in sulcis iniustitia, & non metes ea in septuaginta.*

Num. 31. 1. Cur verō iussit Deus, vt fieret vltio ista ante mortem Moysi, dicente Domino: Vlciscere prius filios Israël de Madianitis, & sic colligeris ad populum tuum? Textus ostendit, quod relata victoria, populus, si non affuisset Moyses, peccasset, mulieres referuando. Vbi docemur, quod iusta erit poena peccantium, ac plena; nihilq; proferat ad plenam perfectamque iustitiam. Mulieres verō cognitae referuabant, quæ iussu Moysi occisæ sunt, vt consonant pe-

Tom. II, Bellintani.

na puniretur culpa. Ergo nouerimus, quod ad mensuram delicti erit & plagarum modus. Ad mensuram (inquam) delicti, non delectationis, quia si opus attendas, modicum quid videtur: sed si delictum in illo opere perpetratum, si Dei offensam, si peccatum, quatenus peccatum est, quid grande est, & grandi punitione dignum. Vna mulier fuit, quæ populum corripit, paucis adiunctis, sed omnes mulieres Madianitæ, quæ captæ fuerant, interfectæ sunt. Voluit Deus, vt, legislatore viuente, ista vindicta sumeretur, vt sciamus hoc ad legem Dei pertinere, vt qui peccat puniatur, eaque mensura qua peccauit: & qui aliter intelligit, legi contrariatur.

Vbi notandum, quod Deus maximè offenditur ab his, qui suæ iustitiæ, qua peccantes punit, aduersantur; quæ res maximè Dei furorem accendit, vt tantò magis puniat. Hoc enim peccatum est contra Spiritum Sanctum, quia contra ipsum Deum surgit, non ex fragilitate, sed ex malitia & temeritate. Si enim iudicare proximum, causa est, vt iudicans iudicetur; quid de illis erit, qui iudicia Dei iusta sugillare ausu temerario præsumpserint? Semel atq; iterum Deus populum delere decreuit. Pri-

Deut. 25. 2.

10

Exo. 32. 9.

Num. 14.

Num. 14.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

Num. 16.

H h h

Aaron,

Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thimiam: & stans inter mortuos & viuentes, pro populo deprecatus est. Equo animo, vt ita dicā, fert Deus alia peccata, quæ rogatus facillè demittit. Sed contra suam iustitiam, qua flagellat peccatores, pugnare; nō potest nisi atrociter ferre: propterea non minatus est modò; sed inflicta plaga, suorum furorem ostendit.

12. Nunquid verò contra suam hanc iustitiam verè non pugnant, qui dicunt: *Circa*

Iob. 12. 14. cardines cæli ambulat, nec nostra cōsiderat:

Nunquid contra eum hac ratione non pugnant plurimi dicentes: *Miseratio Dei magna est, multitudinū peccatorum meorum miserebitur?* Neq; verò sermonibus sanctis non contradicunt, qui peccare non cessant, perinde ac si vltio illorū iniquitatis nō sit aliquandò sumēda. Huiusmodi sunt quoque, qui dicunt & docēt: *Quid frustra ad tua delēda peccata labore confumeris?* quandoquidem pro omnibus sua Christus passione satisfecit. Nimirum stat sententia. *Anima qua peccauerit, ipsa morietur.*

In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Et: *In qua mēsurā mēsi fueritis, remeietur & vobis.*

13. Hoc quidē generale est peccatis omnibus; sed quædam iustitiæ æquitas in iudicandis proximis apparet maximè. Qui enim alium iudicat, seipsum condemnat, vt ait Apostolus: *Quid in proximo iudicas, nisi peccatum?* Sed non audis: *Qui sine peccato est vestrū, primus in illam lapides mittat?* Si ergò eadem facis, quæ iudicas; profectò, iam tu pprio iudicio damnatus es. Iustum enim iudicium nō respicit personam hominum. Quod si tu respicis te ipsum, vt aliis tuo iudicio damnatis, tu quasi innocēs relinquantis, iam peccatum tuum erigit caput, seq; prodir: neq; vt damnetur, procul abeundum est, quandò ipsūmet iudicium, quo peccata condemnas, supra ipsum peccatum, quod falso iudicando cōmittis, iustè reflectitur: hac enim speciali tua sententiā agis, vt ea tu damneris, quæ contra delicta vniuersa, generalis fertur sententiā. Quid enim nisi peccatum à quoq; iudicatur? Peccatum

Rom. 2. 1. Quid in proximo iudicas, nisi peccatum? Sed non audis: *Qui sine peccato est vestrū, primus in illam lapides mittat?*

Iob. 8 7. Si ergò eadem facis, quæ iudicas; profectò, iam tu pprio iudicio damnatus es.

Iustum enim iudicium nō respicit personam hominum. Quod si tu respicis te ipsum, vt aliis tuo iudicio damnatis, tu quasi innocēs relinquantis, iam peccatum tuum erigit caput, seq; prodir: neq; vt damnetur, procul abeundum est, quandò ipsūmet iudicium, quo peccata condemnas, supra ipsum peccatum, quod falso iudicando cōmittis, iustè reflectitur: hac enim speciali tua sententiā agis, vt ea tu damneris, quæ contra delicta vniuersa, generalis fertur sententiā. Quid enim nisi peccatum à quoq; iudicatur? Peccatum

(inquam) non hoc, vel illud; sed quicquid apparet sub ratione peccati. Tu ergò tuo iudicio, iam iudicasti omne peccatū damnatione dignum esse; quam veritatem indita lex demonstrauit tibi. Ergò peccata omnia suā habent ex diuina lege determinatam damnationē ac pœnam. Et hoc tam certum atq; perspicuum, vt etiā peccator id nōrit ac fateatur; quandò qui alium iudicat, non est sine peccato: neque trabs in oculo eius ad hoc videndum impedimento est.

Quam igitur excusationem assertis aduersus iudicium Dei? toties Deus Balaam suam voluntatem declarauit, neq; tamen propterea à sua iniquitate cessauit, donec interiret. Iam audierat: *Nō maledicas populo, quia benedictus est.* Et mercedis tamen illectus cupiditate, ad eam maledictionē, omnes erexit vires, vt perueniret. Et tibi quid aliud dicitur his verbis à Christo: *Nolite iudicare, nisi, nō maledicas populo, quia benedictus est.* Nimirum quilibet proximus sic iustus est, vt à te non possit iudicari ac maledici. Quia iudicium Dei est, non tuum, qui occulta hominum videre non potes. Vbi voluit Balaam maledicere, benedixit. Innocens à quocunque maledicatur, à Deo benedictus est. Si habitat in adiutorio Altissimi, quis poterit contra illum præualere? Si in protectione Dei cæli commoratur, quis etiam si esset terræ Deus (vt iactabatur Nabuchodonosor) expugnabit eum? Dicit Holophernes dux militiæ eius: *Non est Deus, nisi Nabuchodonosor; qui est Dominus vniuersæ terræ.* Veruntamen mox in eius exercitu vox ista audietur: *Vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo Regis Nabuchodonosor.*

Vides potentiam Dei? Heu mi, trabs in oculis vestris obstabit, quò minus Dei iudicia videatis? Num aliquandò nō aperientur oculi vestri ad veritatē dispiciendā? Educite trabem de oculo: excæcat malitia; oculos claudit inordinat⁹ amor. Cur munera excæcant oculos etiam sapientium? Quia omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Ergò dilectio munerum aufert mentis oculum, vt non videat neq; intel-

intelligat. Sic ira impedit animum, ne possit cernere verum: Et propterea sententia concitate iudicans & damnans, crudelis est, non iusta. *Ira* (inquit Salomon) *non habet misericordiam, nec erumpens furor*. Holo-
 phernes audita de ore Achior veritate indignatus est vehementer, dicens illi: *Quoniam prophetasti nobis; gladius militia mea transiet per latera tua. Heu, impetum concitati ferre quis poterit?* Vnusquisque iudicet semetipsum, sese condemnet, vt non cum hoc mundo damnatur, emundet conscientiam suam, expurget oculos suos, mentemque purificet, vt cognita veritate, pius erga Deum, iustus erga seipsum, atque erga proximum sit misericors, vt misericordiam a Deo consequatur. Amen.

M O R A L E.

16 **Q**uam indignum facinus nobis Balaam scelestissimi perfidia ob oculos, atque pertinacia, quæso, ponit? cupit bonam mortem, inquam: *Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia*. Diuinam contra se profert sententiam & vltionem, semel & iterum. Dixit homo, cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonum Dei, qui nouit doctrinam Altissimi, & visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos. *Videbo eum, sed non modo; intuebor illum, sed non propè*. Neque tamen a sua iniquitate desistit. Quis non cupiat foelicem finem? Quis non perfectam beatitudinem? Quis non requiem æternam? Norunt fideles, iniquitatem æternam damnatione puniri, audiunt latam sententiam. *In qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis*. Exhortatione illam sentiunt. *Nolite iudicare, & non iudicabimini*. Et aliam nihilominus. *Nolite solliciti esse in crastinum*. Et Balaam instar, solliciti de re temporali, quæ certò sibi euentura mala sunt, negligunt, perinde se gerunt ac si euentura non essent. Heus Balaam, diuinam super iustos vides protectionem, & in te ipso illam experiris; qui cupiens maledicere, ad benedicendum impelleris, ex quo fit, vt nouissima tua cupias illorum esse similia. Cur Deo non cedis vo-

lens, vt illius causa populo benedicas? Admoneris de iusta, tuique actibus dignalata sententia, & ad penitentiam non moueris? Heu quot sunt huiusmodi? presentia instant, vos futura non premunt. Hoc facitis, quod facere vidistis Balaam. Dolet, quòd mercedem perdat suæ diuinationis. Deo aliter præcipienti resistit, quantum potest. Sic impij, sic scelesti, illecti presentibus, futura non memorant. Christus sollicitudine tollit temporalium, non in longum duntaxat cogitare prohibet, sed ne in vnum diem, in crastinum, vt quò minus transeuntia curamus, eò pro permanētibus magis laboremus. *Nolite solliciti esse in crastinum*. Videte quid facitis nunc, & quid inde sit euenturum.

De temporalibus incertus euentus est, **17** de spiritualibus certus atque indubitatus. De illis audi Salomonem: *Ne gloriaris in crastino*. *Pro. 27. 1.* *num, ignorans quid superuenturum pariat dies*. De spiritualibus idem docet: *Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur viis, concidet semel*. O homines, qui de incertis solliciti, certa dimitunt: casta illa est sollicitudo, ad nihilum valens, necessaria est ista ad omnia valens. Ad quid de crastino sollicitari pro vita ista breui? *crastinus dies sollicitus erit sibi. Sufficit diei malitia sua*. Deus nostras nouit necessitates. Id modicum, quod illarum causa a nobis petit, est presentis diei sollicitudo. Si quid plus facere prætendis, falcem tuam mittis in messem alienam, in diuinam potestatem. Sibi ipsi seruauit de futuris curam; futura certò nouit; nihil illum laet, qui nouit omnia antequam fiat. Hoc sibi seruat: & tu id rapies de manu Dei; Quiduis moliaris, & non rapiet quisquam de manu eius: propterea quòd incerte sunt prouidentia nostra. Tanta est futurorum & spiritualium sollicitudo habenda, vt non vacet de presentibus sollicitari. Noxia ergò, nedum casta est de temporalibus in futurum cura. Futura amabo considera, attende, prospice, quæ minime transeunt, quæ semel accepta non præterea derelinquuntur. *Qui peruersis graditur viis, concidet semel*: dixit Salomon. Sint plures illius peruersæ viæ; multa sint mala desideria eius; varia, iniqua consilia: concidet semel,

fatis est casus vnus, quia non inde vltra confurget. Heu! quare ista non cogitatis in cordibus vestris?

18 Stare, & videte. Stantes respicite; alio-
Num. 34.3 qui cadentes aperietis oculos. Sic Baalam:
 Dixit homo, cuius obturatus est oculus,
 qui cadit, & sic aperiantur oculi eius. Nam
 trabs aut potius mens erat in oculis Balaam,
 homo idololatra, ariolus, avarus, dolosus:
 ideo obturatus erat oculus eius, vt non
 videret cælum. Et tu quare non vides eui-
 dentia? expectas quando clausis corporis
 oculis aperiantur oculi interiores, & vi-
 deas casum tuum in profundum abyssi?
 quando corpus cadet, vt cadaver sit, tunc
 perspicias, quam vana fuerint, quam falsa,
 quam fallacia bona huius mundi. Tum ex-
 perieris: & totum corpus, oculus erit, &
 tota anima, quia totus senties, quam ma-
 gna, quam præstantia, quæ nunc futura,
 quia tunc erant præsentia. Cadit & sic a-
 periuntur oculi eius. Quoties intellexit
Nũ 12.12. Balaam diuinam voluntatem? primum
 21. prohibitus est ire. Secundo permissus, sed
 iustus, vt faceret, quod sibi præciperetur.
 Obstat Angelus, & arguit, itidemque iu-
Num. 23.1. bet, ne aliud loquatur, quam sibi fuerit
 14. præceptum, & sic ire permittit: & nihilo-
 minus peruersa via eius & mens est ad ma-
Num. 24.1. ledicendum. Curat per maleficia sua ma-
 14. ledicere, & non valet: hoc semel; & iterum
 tamẽ tentat, si possit maledicere; & quam-
 uis frustra, rursus opus aggreditur, nec ces-
 sat, nisi etiam remisso conatu mouetur ad
 benedicendum. O malitiam, ô duritiem, ô
 trabẽ cupiditatis! Sed quid? quod via ma-
 ledicendi non potest, altera exequitur,
 dans consilium, vt per mulieres corruptus
 populus à Deo dimitteretur, & sic cederet
 aduersariis.

19 Quis non stupeat tantam huius arioli
 peruersitatem? Dico autem ego: quis non
 admiretur hominum cæcitatem? qui au-
 diunt sermonem Domini; qui norunt il-
 lius voluntatem; quos docet fides de non
 apparentibus, quæ venient aliquando; &
 æquẽ ac Balaam resistunt tamen manda-
 tis Dei. Num stulti sunt eiusmodi, vt ille,
Job. 27.22. de quo Salomon: *Si consideris stultum in
 pila, quasi pisanas, feriente de super pila, non*

auferetur ab eo stultitia eius. Pisanas est hor-
 deum decorticatum. Incepciones, rationes,
 & exhortationes, comminationes, &
 huiusmodi percussiones pili sunt, quibus
 veluti contunditur homo stultus, vt so-
 lent pisanæ contundi. Et tamen quantum
 est numerus Christianorum, qui durante
 stultitia sua; in insipientia, dico in cæcitate
 in duritia cordis? O homines duræ cer-
 uicis, duræ mentis, duro corde, audite.
Qui dura mentis est, corruet in malum. A. Pro il-
 lorum. Nisi conuersi fueritis, corruetis in ma-
 lum: non ibitis duntaxat in malum, nõ ca-
 detis in illud, aut concideris; corruetis,
 ruinoseruetis, vt non sit vltra resurgendi
 spes. Sic ista vna cõfusio pili, quod est ver-
 bum Dei. Num fortis non est hic icetus,
 qui nobis minatur æternum interitum? O
 stulte, adhuc sentias percussione huius
 pili, huius mallei, qui etiam Petram con-
 conterit. Num natura ipsa tua, id est tu-
 pse, non repugnat (inquam) tuæ prænarri-
 cationi? patitur nõ illa, vt trabs sit in ho-
 minis oculo? Ergo qui trabem habet in o-
 culo, naturæ aduersatur. Trabs est magna
 quidem iniquitas tua, quam habes in ani-
 ma, quæ tota oculus est; & quod natura
 patitur, id exequitur malitia: O malitia!
 Denuo feriaris. Possibile nõ est, vt cui
 trabs oculum perdidit, occupat, opprimat,
 quidquam videat? Videbis autem tu, cum
 trabe in oculo, proximum tuum? Videbis
 oculum eius? Videbis in eo festucam? Vi-
 debis modicum quid, quod ab oculo, nisi
 acutus sit & mundus, videri non potest: At
 malitia tua aperit tibi oculum ad videndas
 proximi tui fragilitates, leuia etiam pec-
 cata sua. O naturæ aduersator! An natura
 fert, vt de aliis magis, quam de se quisquã
 sollicitus sit? Vnde tibi ergo de aliis cogita-
 tio, de te ipso obliuio, vt alius sis salutis, exi-
 tio tibi? non charitas, non zelus, non pie-
 tas, malitia, malitia hoc tibi suggerit; ma-
 litia naturæ contraria, contraria charitati.
 O prodigium; ô non hæc tunc audita no-
 uitas! Videri quis parua existentia procul,
 propè existentia, quæ magna sunt valde,
 non discernit. Consonum nõ naturæ istud
 est? stultus autem iste noster hoc valet,
 hoc vult;

hoc vult, sic videt: grandia sua peccata nō iacuetur, aliorum parua clarius aspicit. Sua sibi propinqua illum latent, aliorum remota & minuta, illi parent. Clamat natura, quod naturalis scripsit: *Quod non enī est non est scientia. Quod non est verē, nemo vidit unquam.* Et videbis tu, o stulte, in proximo tuo mala, quæ non fecit? peccata quæ non habet? culpas, quæ non existunt? & hæc videbis, etiam si trabs sit in oculo tuo? O iniquitas inimica natura! O peccata naturali ordini repugnantia! Hæc stultus si consideraret, stultus non esset: sed si contuderis stultum in pila, non auferetur ab eo stultitia eius. Veniat desuper feriens pilus etiam flagellorum, quibus eiuſmodi duros homines percutiat brachiū Domini. Et erit quod dictum est per Prophetam. *Populus non est reuerſus ad percipientem se, & Dominum non exquisierunt.* Et quod dolet Dominus: *Fruſtra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt.* Et si illata non mouent, mouebunt intentata flagella? Factis non cedunt, & verbis cedent? Quod non faciunt præſentia malafacient futura? De stulto actum est. Non auferetur ab eo stultitia eius. Fert in animo, quod non feret in oculos; fert in corde, quod non feret in corpore. Ibi insensatus, hic sensibilis, etiam plus quam oportet. Trabem non sustineret in capite, immanitates tenet in mente. O stulti & duro corde, suscipite disciplinam, cedite pilo, accipite verbum sanum & irreprehensibile, vt sitis sine querela in die Domini nostri Iesu Christi, qui redimat vos à malis & repleat bonis. Amen.

FERIA IV. DOMINICÆ
DE CÆCO.

CONCIO PRIMA.

Nolite dare sanctum canibus,
nec mittatis margaritas vestras ante porcos.
Matth. 7. 6.

ARGUMENTVM.

Ad orationem nos Christus inuitat præcepto & ratione, vt propensius ei obtemperemus. In præcepto duo considerantur, vis ipsius iustionis, & vis verborum illam exprimentium. Orationis effectus est, nos Deo coniungere. Quomodo petere debeamus in oratione.

VÆ nobis, si nobiscum vellet Deus præceptum illud obseruari. quod fecit Apostolis suis, quos Doctores instituit orbis terrarum, dicens. *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.* Per sanctum & per margaritas intelligens Euangelium suum: quod, quia sanctum est, canibus immundis non est dispertiendum. Quoniam verò pretiosum, ante porcos mittendum nō est, qui illius valorem ignorantes, pedibus illud facile cœculcabunt; imò vtrique, & canes & porci, hinc irritati, insurgent contra vos, vt veluti vasa dirumpant, vbi thesaurus iste repositus est. Væ (inquam) nobis, quoniam si vitam nostram attendamus, non longè erimus ab his immundis bestiis, de quibus Prouerbiū est illud Salomonis citatum à Petro Apostolorum Principe: *Canis reuerſus ad suum vomitū, & sus losa in volutabro luti.* Et idcirco indignissimi, quibus verbum salutis tribuatur: Quo si priuaremur, vitæ fieremus exortes, quoniam fructus iusti, lignum vitæ. Mitius tamen nobiscum egit clementissimus Deus; tūm, quia inter multos indignos, sunt & digni, quibus non propter indignos cœlestis subtrahenda est alimonia; tūm quia credendum non est, omnes indignos, tantæ esse peruersitatis & procacitatis, vt contra ministros Dei sacrilegè insiliant. Imò persuademus magis nobismet, vos attentè ac reuerenter, verbum istud accepturos, quod potissimum erit de oratione, quæ virtus summoperè omnibus necessaria est: Quod vt præstare dignemini, obnixè rogo.

1. Pet. 2. 2.
Pro 26. 11.
Pro, 11. 30.